

Beszámoló a Litéri Települési Értéktár Bizottság 2022. évi munkájáról

Tisztelt Képviselő-testület!

Litér község Települési Értéktár Bizottsága (továbbiakban: Bizottság) 2021-ben előirányozta a 2022-es kettős jubileumi év kulturális programtervét. Litér község történelmének két jeles dátuma: a falu 1082-es első írásos említése, valamint a török kor utáni 1732-es újraalapítása szolgált alkalmat a méltó megemlékezésre. Előbbi dátum 940., utóbbinak pedig a 290. kerek évfordulóját ünnepelhettük 2022-ben. A Bizottság 2021-ben előirányzott programtervének nagy részét a Veszprém-Balaton 2023 Európa Kulturális Fővárosa (továbbiakban: EKF) Pajta Programjának litéri programsorozatába is beillesztette.

A Bizottság által szervezett programok célja volt, hogy bemutassa és megismertesse a fiatal generációkkal, községünk régi és új lakóival, valamint az EKF régiójának polgáraival Litér gazdag múltját és kultúráját. A rendezvények szándéka volt továbbá a helyi és regionális gyökereink erősítése egy valódi közösség építésének reményében.

A 2022-es emlékév során több kulturális és szabadidős program került megrendezésre, melyek végigvezették az érdeklődőket községünk 940 éves történelmének. Az emlékévet a Magyar Kultúra Napja alkalmából 2022. január 24-én nyitotta meg Litér község polgármestere. Nyitórendezvényként Fekete Tamás történész, a Bizottság elnöke tartotta meg történelmi ismeretterjesztő előadását: „Litér a lovagok korában (1082–1588)” címmel, mely egyben az Értéktári Esték 2022 előadás-sorozat első része volt.

Az emlékév folytatásaként március 15-én ismét megrendezésre került a pandémia miatt 2020-ban és 2021-ben elmaradt Nemzetőr Emléktúra. Az emléktúrával 2018 óta az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc, valamint az egykori litéri nemzetőr kapitányság, és a litéri, királyszentistváni és sólyi honvédek emléke előtt kívánunk tisztelegni. Az emléktúra a pandémia előtti hagyományunkhoz hasonlóan nagy siker volt. Ezen emléktúra kiváló példája a regionális együttműködésnek és közösségépítésnek, hiszen Királyszentistván és Sóly önkormányzatával közös szervezésű rendezvényen tisztelegtek a résztvevők az 1848–1849-es események előtt. A három falu lakosain túl minden évben, így 2022-ben is Veszprémből és a térség településeiről is csatlakoztak a túrához.

Litér kettős emlékévének második jelentős eseménye az 1732. április 24-én, Szent György napján kelt telepítési szerződés volt, mellyel a közel 150 évig pusztává lett falu újjászületett. Az újraalapítás dátuma egyszerre lett Litér újjászületésének és a litéri református gyülekezetnek is a születésnapja. Ennek tiszteletére 2022. április 24-én, vasárnap a litéri református gyülekezeti teremben hálaadó istentiszteleten, és Fekete Tamás történész gyülekeztörténeti előadásán vehettek részt az ünneplők. Másnap, 2022. április 25-én, hétfőn az Ertl Pálné Művelődési Házban előadás és kerekasztal-

beszélgetés került megrendezésre az Értéktári Esték 2022 sorozatának folytatásaként. Szintén Fekete Tamás történész előadásában az 1732-es újraalapítás körülményeit és az azt követő közel 100 esztendő küzdelmeinek történetét mutatta be. Az előadást követően régi litéri református családok leszármazottaival, valamint a hallgatóság közreműködésével kerekasztal-beszélgetés kezdődött a családi emlékezetben fennmaradt érdekes történetekről, a történelmi Litér ünnepeiről és mindennapjairól. A kétnapos rendezvény az EKF litéri programsorozatának is részét képezte.

Programjaink folytatásaként a Bizottság 2021. októberi terepbejárása alapján 2022. május 21-én a Litér különálló külterületét alkotó Papvásár-hegyre szerveztünk egy kirándulást, melynek keretében bejártuk az egykor virágzó szőlőhegyünk elpusztult régi pince- és lakóépületeinek maradványait. Egykori szőlőhegyünk a középkorban Papvására nevű önálló falu volt, melyet 1732-ben az újraalapított Litérhez csatoltak, és az új lakosok virágzó szőlőhegygé változtattak. A túrát Bizottságunk tagja, Kondics István vezette, és több veszprémi és környékbeli lakos csatlakozott a litéri kirándulókhoz.

Programsorozatunk következő alkalmaként a Nemzeti Összetartozás Napja és a trianoni békediktátum emléknapja jegyében újabb helytörténeti előadást és kerekasztal-beszélgetést szerveztünk 2022. június 2-án, mely szintén az Értéktári Esték 2022 sorozatának EKF rendezvényét jelentette. A helytörténeti előadást ismét Fekete Tamás történész tartotta A litéri Újtelep „kis Nagy-Magyarországa” címmel, amely a trianoni békediktátum és az azt követő revizionizmus és irredentizmus Litérre gyakorolt hatását, valamint az 1920 után Litérre települt, és határon túli területekről származó családok sorsát mutatta be. Utóbbi beköltözések zömét a litéri Újtelep kiépülését követően történtek, amikor a történelmi Magyar Királyság majd minden vármegyéjéből, határon innen és túlról érkeztek gyári munkások, akik számára Litér jelentette új otthonukat. Az előadást követően kerekasztal-beszélgetést tartottunk határon túlról származó litéri lakosokkal és leszármazottaikkal.

A Bizottság 2022-es jubileumi előadásainak és programjainak sorát az egykori litéri szőlőtermesztés és borkultúra jegyében zártuk, melyek szintén az EKF programjainak részét képezték. A helytörténeti előadást ismét Fekete Tamás történész tartotta 2022. október 27-én, mely bemutatta a régészeti leletekkel bizonyítható kelta és római kortól a XX. század közepéig Litér szőlőkultúráját. A programsorozat részeként 2022. október 28-án az Ugri-hegyen tettünk egy kisebb családi kirándulást, majd november 12-én pedig a májusitól eltérő útvonalon kirándultunk el a Papvásár-hegyre. Utóbbi túrára ismét csatlakoztak hozzánk túrázók a térség más településeiről.

Kelt: Litér, 2023. május 17.

Fekete Tamás s. k.

a Litéri Települési Értéktár Bizottság elnöke